

UURVA' SETOKÕISI: 18 nuurt tudengit jõudse` kõnelda 60-70 inemisega, kogudõs 30 tundi helimaterjali. Nutovi Mirjami foto

Setu om täpselt samasugunõ ku ütskõk määne tõõnõ inemine

Juuli kuuh külästi` Setomaad kamp Tartu suurkooli etnolooge, kiä oll` siih välitüüde praktikal, minkä raameh käüdi nädala joosul Meremäe ku kaVärska ja Luhamaa inemiste juureh intervjuusi` läbi viimah, eesmärgiga kõnõlda setodega näide õgapäiva elost-olust.

Nutovi Mirjam

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Etnoloogia õppejõu Rennu Madise sõnul` käve` Setomaal 18 tudengit, kinkä seah oll` ni etnoloogia, ku ka semiootika ja teoloogia õppureid. Päavarju löüdsi` nuurõ` Obinitsa-Meremäe põhikoolih. Talost-tal-lo käüdi jalgratastõ abil, ni õt päivah sõidet` 10-40 kilomeetrit. Pääle nädalat aigu Setomaal viibimist ja tüüd tehes, jõudse` 18 nuurt kõnelda 60-70 inemisega, kogudõs 30 tundi helimaterjali.

Minkä peräst sääne etnolooge` retk Setomaale kõrrald`?

Rennu Madis 34.a: «Tudengitelõ oll` vaja erialast praktikat ilma milleta tee-ei` etnoloogiah midägi är`. Tõõnõ aspekt om tuu, õt Setomaal toimub reaalselt huvitavaid asjo. Inemise` püüdvä end kohaliku olukõrraga kohanda` ja löüdüä uma kotust. Setode hinnangu` Setomaale om suhteliselt eri-

nevä`. Ku vanemp seltskon om pessimistlik, sõs noore` om ristivastapidi üllatavalt optimistliku`. S`oo fakt tull` vällä üteh satistikutõ` tett` 2005. aasta-ka uuringuh. Setomaale tule-ku eesmärgih oll` uuri`, miä om nuuri` optimismi põhjus — kas s`oo om lihtsalt kerge sinislimsus vai om sääil viil midägi takah.»

Miä sääne infoga pääle naatas?

Rennu: «Infot om vaja tuu jaos, õt kohaliku elo parempini sunata ja juhti`. Nuuri käest olõ-õi` siiani küsütü, midä nää` uma elolt uutva`, kuis nää` elo Setomaal näeva` ja midä piäs parempini tegemä, õt asja` klapis.»

Kas Setomaa saa` nüüd rikkampas kah tänu ti külälastele siia`?

Rennu: «Kimmält! S`oo materjal lät` Eesti Rahv Muuseumisse ja tõistesse kohalikesse muuseumitesse tulevä` koopia ni intervjuudest ku ka ümberkirjutamisest. Mudogi om muuseumitesse materjalidõ üleandmise protsess väega pikk ja vaivaline ja nähtavasti om tuu sama suur tüü, miä mi siih nädälägä näimi.»

Ti olt` näätal aigu setodega suhelnu` ja näid nännü, määne seto inemine om?

Annus Tuuli 21.a: «Ma` oll` siih näätal aigu ja mõista-ai` öeldä tuud, sest n`oo kiä om

siih terve elo elänu` ei mõistnu kah end määratelda. Eks nää` sääne alalhoidlikuma ole. Samah olenes määnse nurga alat kaia — inemise om ju kõk üttemuudu, vahet olõ-õi` kost tä peri om. Jah, nää` om tõistsagatsemah keskkonnah kasunu`, pühade pidamine ja haudadel käümine om ehk erinevamp ku tõisil, a inemine om inemine.»

Pärnpuu Ruta 21.a: «Seto inemise` om hõste sõbralise`. Kiäki es nakka turtsuma, õt ma` just koori kartokit, midä ti otiste siia`. A samah ma` külh es saa arvu, õt seto oles tõistsugunõ inemine. Nää` om nagu kõk, laulva` ja kõneleva, miä sõs sääil om ni väega...»

Laar Kadri 21.a: «Rassõ om öelda, setodelt sai s`ood küsütü` ja väega pal`jo oll` vastastiku arvamuisi ning ütteri kim-mäest joont vällä es tule`. Öeldas ju, õt kõk inemise om erinevä. Ku kultuuri kaia, sõs kombe om näil kül tõistsagatsema.»

Mahla Kadri: «Meid võeti väega lämmilt vasta` ja tuudi` pannkoogi` lavvella. Seto om väega sõbralik.»

Määnse oll` kõ`õ huvitavamp kohtumise` ja tiidä saamise`?

Mahla: «Kõ`õ huvitavamp oll` s`oo, õt pal`jo nuurõ` taht-

va Setomaale jäädü. Põhiliselt iks tuuperäst, õt nää` om harinu` siih ja näile miildus maal. Mudogi miildus näile ka seto kultuur ja siinõ vaikus ja raho. Suurimpas probleemis s`oo suuvi man om ikkagi tüü küsümüs.»

Valgmaa Helen 20. a: «Ma` olõ Saaremaalt peri ja tegelikuses om tuu probleem vististi` kõikideh maapiirkondadeh, õt nuurõ` tahtva iks maalt är liina parempa elo pääle ja aavat ma-jandusliku puult takah.

Setu inemise` om hõste sõbralise`. Kiäki es nakka turtsuma, õt ma` just koori kartokit, midä ti otiste siia`.

A eriti jäi mullõ miilde üts vanemp paar — miis ja naanõ, kiä oll` ülimpalt sõbralise ja nää` näütäsi` meile eiski uma sugupuud. Samah vanempate praude puhul oll` ni, õt nää` võivaki kõnõlõma jäädü.

Näile esitä ütskkõk ku konkreetne küsimine, nää` jõduva iks uma jutuga vanesä latsõpõlveni vällä. Üts proua esiki lugesi` meile uma imä mälesuseh kirot luuletuse ette ja laulsee lot kah.»

Setomaal olles k`ausite` ti ka Uusavada kirmasel ja Leelopäeval, määnse mulje teile

n`oo sündmuse jäti`?

Laar: «Väega lämmi ja mõnusa`, sääneist sündmuseist tahas veelgi osa võtta`. Ma olei otseselt säänsetele rahvapidelele ni väega jõudnuki, sest näid löüd-ei` pal`jo, mudogi ku otsi, sõs ehk löüäs. Siih oll` hõste näha, õt kõk om kuuh ja naudiva uma olemist, ma` es olõ ni lämmit õhkkonda innempalt nännüki.»

Sirge Ketlin 21.a: «Kirmas oll` lahõ. Ma arvasi, õt s`oost tulõ tavaline maapido, koh saava` kokku veiduke alkoholi pruuknu` vanempa ja noorem-pa inemise ja autodest lastas muusikat. Uusvadah oll` ka iks ni, õt muru pääl oll` peris pido ehtsa leelo ja tandsuga, a bussijaamah toimus määnegi BMW disko.»

Ti kõk ütlesite, õt seto inemine om ni ku inemine iks, siit teküs küsimine, õt kas setondust ja seto kuju tasus üldse esile tõsta`?

Pärnpuu: «Ma arva, õt õgasugunõ eripärä, miä olõ-õi` vördjalik tules iks alal hoi-ta, ses s`oo om väega huvitav tõisile kaia` ja tuuga tutvassai.»

Mahla: «Tulõ tunnista`, õt setode omapärane mõtteviis om kultuurih ja keeleh peiduh.» ■

«Setokõsõ om elojõulisempa»

Põder Katre, Tartu suurkooli semiootika magistrinat.

Minkä peräst sa` tullit Setomaale?

Põder: «Kuna ma` uuri Haanimaa, sõs ma` tahtse nätta, miä Setomaal tettäs ja kas Haani- ja Setomaad saab ühendada ühtse Lõuna-Eesti piirkonna ala,vai om nää` täüesti erinevä.»

Mõistat sa` jo parhilla määnseidki erinevusi ja sarnasusi vällä tuvva`?

Põder: «Edimäne erinevus miä ma` tähele pann` oll` s`oot, õt n`oo Haanimaa inemise kinkä-gä ma` suhelnu olõ, tõmbava` tugevä piiri haanlaste ja tõisi vahele, kuid setod s`oo tee-ei`. Nää` om külh seto, a nää` eris-tai` end ni väega. Põhjus või olla tuuh, õt setokõsõ` om elujõulisempa ja näil om inämp kultuuri säilinu` ku Haanimaal ja ilmselt om tuuperäst vaja haanlastel hindä olemsaolu rõhutada.»

Sa` olt ni Haanimaa ku ka nüüd Setomaa kirmasitel käinü, määnse om sarnasuse`?

Põder: «Setomaal käve ma` kirmasel midä võis võrrelda haanlaste pööripäivaga. Haanis om sündmuse inämp organiseeritu` ja inämp on vaiva nättü. Setomaal jäi mul mullje, õt noore eis olõ-õi` väega aktiivse tandsu ja laulu kaasa lüümä, a ku Haanimaal teküs variant tandsi ja laulda, sõs sääil võtva kõk kõvasti osa. Tuu põhjus või jälki ni olla`, õt Haanimaal käü kokko tuumik, a Setomaal käüvä kirmaistel ka küläravas.»

KOMMENTEERI INTERNETIS